

ĒRIHS MARIJA
REMARKS

TRĪSDRAUGI

Erich Maria Remarque
DREI KAMERADEN

ĒRIHS MARIJA
REMARKS

TRĪSDRAUGI

No vācu valodas tulkojis
Valdemārs Kārklīņš

821.112.2-31
Re 524

Erich Maria Remarque
DREI KAMERADEN

© 1937 by New York University, successor-in-interest to the literary rights of The Estate of the Late Paulette Goddard Remarque
This edition published by arrangement with Mohrbooks AG Literary Agency and Synopsis Literary Agency.

Vāka dizaina autors *Arnis Kilbloks*
Vāka noformējumam izmantots attēls stock.adobe.com/Vizphotos

Ērihs Marija Remarks
TRĪS DRAUGI

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Redaktore *Marika Taube*
Korektore *Justīne Dižpētere*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4053.
Pnb Print

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Valdemārs Kārklis
© Izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 2020
ISBN 978-9934-0-8743-1

I

Debesis bija dzeltenas kā misiņš un skursteņu dūmos vēl neapkvēpušas. Aiz fabrikas jumtiem tās mirdzēja ļoti spilgti. Tūlīt vajadzēja lēkt saulei. Es paskatījos pulkstenī. Vēl nebija astoņi. Stundas ceturksni par agru.

Es atslēdzu vārtus un sagatavoju benzīna sūkni. Ap šo laiku vienmēr brauca garām dažas mašīnas, kas gribēja uzņemt degvielu.

Pēkšņi aiz sevis izdzirdu aizsmakušu čikstoņu, kas skanēja tā, it kā no pazemes grieztu augšā sarūsējušu ķēdi. Es apstājos un ieklausījos. Tad aizgāju atpakaļ pār pagalmu pie darbnīcas un uzmanīgi atvēru durvis.

Pustumšajā telpā šurp un turp grīļojās kāda spocīga ēna. Tā valkāja netīri baltu galvas lakatu, zilu priekšautu, biezas tupeles, vicināja slotu, svēra deviņdesmit kilogramus un bija apkopēja Matilde Štosa.

Es brīdi pastāvēju un noskatījos viņā. Viņai bija nīlzirga grācija, kad tā streipuļoja šurp un turp starp automobiļu dzesinātājiem un dobajā balsī dziedāja dziesmu par uzticīgo huzāru. Uz galda pie loga stāvēja divas konjaka pudeles. Viena no tām gandrīz tukša. Iepriekšējā vakarā tā bija palikusi pilna. Biju aizmirsis to ieslēgt.

“Bet Štosa kundze!” es teicu.

Dziesma pārtrūka. Slota nokrita zemē. Svētlaimīgais skatiens un smaids izdzisa. Nu es biju spoka lomā. “Jēzus Kristus...” Matilde stomijās un sarkanām acīm blenza manī. “Jūs es vēl negaidīju.”

“Saprotu, saprotu. Vai labi garšoja?”

“Kā ne – bet man ir tik nepatīkami.” Viņa noslaucīja muti. “Esmu pagalam satriekta...”

“Tas nu gan ir pārspilējums. Jūs tikai esat pilna. Pilna kā piekrastes lielgabals.”

Viņa ar pūlēm noturējās taisni. Viņas ūsas drebēja un acu plaksti vārstījās kā vecam ūpim. Bet pamazām viņa atskurba. Viņa apņēmīgi paspēra soli uz priekšu. “Lokampa kungs – cilvēks paliek cilvēks – sākumā es tikai paodu – tad iemetu vienu malku – jo man taču vienmēr pliekana dūša – jā, un tad – tad laikam velns sāka mani dīdīt. Nevajag nabaga sievieti vest kārdināšanā un atstāt pudeli.”

Tā nebija pirmā reize, kad es viņu tā sastapu. Viņa nāca ik rītu divas stundas uzkopt darbnīcu. Te varēja mierīgi atstāt naudu, cik gribēja, viņa to neaiztika; bet uz sīvo viņa bija kā žurka uz taukiem.

Es pacēlu pudeli. “Protams, pasūtītājiem domāto konjaku jūs neesat aiztikusi, bet labo, Kestera kunga, to esat iztempusi.”

Matildes savītušajos vaibstos pavīdēja smīns. “Kas ir, tas ir – lietpratēja es esmu. Bet jūs taču mani nenodosiet, Lokampa kungs? Neaizsargātu atraitni?”

Es pakratīju galvu. “Šodien ne.”

Viņa nolaida uzspraustos svārkus. “Tad nu es manīšos projām. Ja Kestera kungs uznāktu – pie deviņiem velniem!”

Es piegāju pie skapja un to atslēdzu. “Matilde...”

Viņa steidzīgi piecāpoja klāt. Es pacēlu brūnu, četrstūrainu pudeli.

Viņa protestējot pacēla rokas. “Es tur neesmu vainīga! Goda vārds! Tam es neesmu pieskārusies!”

“Zinu,” es teicu un pielēju pilnu glāzi. “Vai tad jūs to pazīstat?”

“Un kā vēl!” Viņa aplaizīja lūpas. “Rums! Vecum vecs Jamaikas rums!”

“Labi. Tad izdzeriet šo glāzi.”

“Es?” Viņa atrāvās atpakaļ. “Lokampa kungs, tas ir par daudz! Tās taču kvēlojošas ogles uz manas galvas! Vecā Štosa slepeni izstrebj jūsu konjaku, un jūs viņu vēl pacienājat ar rumu. Jūs esat svētais, jūs esat svētais! Drīzāk miršu, nekā to pieņemšu!”

“Nu?” es teicu un dziros vilkt glāzi atpakaļ.

“Nu tad!” viņa steidzīgi satvēra glāzi. “Kad labs cilvēks dod, tad jāņem. Ja arī labo nesaprot. Priekā! Varbūt jums šodien dzimšanas diena?”

“Jā, Matilde. Jūs uzminējāt.”

“Ko, vai tiešām?” Viņa saķēra manu roku un to purināja. “Daudz, daudz laimes! Un naudas kā spaļu! Lokampa kungs...” viņa noslaucīja muti, “...esmu tik aizkustināta – uz to man katrā ziņā jādzer vēl viena glāze. Es taču jūs mīlu kā savu dēlu.”

“Labi.”

Ielēju viņai vēl vienu glāzi. Viņa to izmeta un tencinādama izgāja no darbnīcas.

Es noliku pudeli nost un apsēdos pie galda. Bālā saule krita caur logu uz manām rokām. Savāda sajūta tomēr ir tādā dzimšanas dienā, kaut arī to ne par ko sevišķu neuzskata. Trīsdesmit gadi – kādreiz bija laiks, kad man šķita, ka ne divdesmit gadus nerasniegšu, tik tālu man tas likās. Un tad...

Izvilku no atvilktnes papīra lapu un sāku rēķināt. Bērnu dienas, skola – tas bija vesels komplekss, tālu kaut kur, jau kļuvis nereāls. Īstā dzīve sākās tikai 1916. gadā. Tieši tad es biju iesaukts karaklausībā, tievs, izstīdzējis, astoņpadsmit gadus vecs, un pēc ūsaina apakšvirsnieka komandas atmatā aiz kazarmām mācījos gulties un celties. Kādā no pirmajiem vakariem mana māte atnāca kazarmā mani apciemot, bet viņai vajadzēja mani vairāk nekā stundu gaidīt. Es nebiju pēc priekšraksta sakravājis savu mugursomu, un tādēļ man par sodu vajadzēja brīvajā laikā mazgāt atējas. Viņa gribēja man palīdzēt, bet to nedrīkstēja. Viņa raudāja, un es biju tik noguris, ka aizmiglu, kamēr viņa vēl sēdēja pie manis.

1917. gads. Flandrija. Mēs ar Midendorfu bijām kantīnē nopirkuši pudeli sarkanvīna. Ar to mēs gribējām svinēt manu dzimšanas dienu. Bet mēs netikām līdz tam. Agrā rītā sākās angļu smagās artilērijas uguns. Kesteru pusdienas laikā ievainoja, pēcpusdienā krita Meiers un Deterss. Un vakarā, kad jau domājām, ka nu būs miers, un taisījām vaļā pudeli, zemnīcās ieplūda gāze. Mēs gan

laikus paguvām uzlikt maskas, bet Midendorfam tā bija sabojājusies. Kad viņš to pamanīja, bija jau par vēlu. Kamēr to norāva un atrada jaunu, viņš bija sarijies par daudz gāzes un jau vēma asinis. Nākamajā rītā viņš nomira zaļu un melnu seju. Viņa kakls bija pilnīgi saplosīts – tā viņš bija mēģinājis ar nagiem to atplēst, lai dabūtu gaisu.

1918. gads. Tas notika slimnīcā. Pirms dažām dienām bija pienācis jauns transports. Papīra pārsēji. Grūti ievainojumi. Vaidi. Zemie operācijas rateļi augu dienu braukāja iekšā un ārā. Reizēm tie atgriezās tukši. Man blakus gulēja Jozefs Štolls. Viņam vairs nebija kāju, bet viņš to vēl nezināja. Redzams tas nebija, jo sega bija pārklāta pār stieplu režģi. Viņš tam arī nebūtu ticējis, jo juta sāpes kājās. Naktī mūsu istabā divi nomira. Viens mira ļoti lēni un grūti.

1919. gads. Atkal mājās. Revolūcija. Bads. Ārā bez mitas sprakstēja ložmetēji. Kareivji pret kareivjiem. Biedri pret biedriem.

1920. gads. Pučš. Kārlis Brēgers nošauts. Kesters un Lencs apcietināti. Māte slimnīcā. Viņai vēzis pēdējā stadijā.

1921. gads...

Es iegrimu domās. Nekā vairs neatcerējos. Šā gada vienkārši trūka. 1922. gadā biju Tīringā par dzelzceļu strādnieku, 1923. gadā – par reklāmas nodaļas vadītāju kādā gumijas fabrikā. Tas bija inflācijas laikā. Es pelnīju divsimt biljonu marku mēnesī. Naudu izmaksāja divreiz dienā, un pēc tam ikreiz pusstunda bija brīva, lai varētu skriet uz veikaliem un kaut ko nopirkt, pirms paziņoja nākamo dolāra kursu, jo tad naudai bija vairs tikai puse vērtības. Un tad? Nākamie gadi? Es noliku zīmuli. Nebija nekādas nozīmes to visu aplēst. Es arī tik labi vairs neatcerējos. Viss bija sajucis juku jukām. Pēdējo dzimšanas dienu biju svinējis kafejnīcā “Internacionāle”. Tur es vienu gadu biju strādājis par pianistu. Tad es atkal satiku Kesteru un Lencu. Un tagad es biju šeit, Auredā (Auto remonta darbnīcā Kesters un Ko). Tie Ko bijām mēs ar Lencu, bet īstenībā darbnīca piederēja Kesteram vienam pašam. Viņš agrāk bija bijis mūsu skolas biedrs un mūsu rotas komandieris, tad pilots, vēlāk

kādu laiku students, tad sacikšu braucējs, un beidzot viņš bija nopircis šo darbnīcu. Pirmais bija klāt pieradies Lencs, kas dažus gadus bija noklejojis pa Dienvidameriku; tad es.

Izņēmu no kabatas cigareti. Patiesībā es varēju būt gluži apmierināts. Man neklājās ļauni, man bija darbs, es biju spēcīgs, tik viegli nepaguru, biju vesels, kā mēdz teikt; bet labāk tomēr bija par to daudz nedomāt. Sevišķi tad ne, kad biju viens. Un arī vakaros ne. Tad reižu reizēm vēl kaut kas atgriezās no pagātnes un glūnēja mirušām acīm. Bet tādiem gadījumiem jau bija degvīns.

Ārā iečikstējās vārti. Es saplēsu papīra lapu ar savas dzīves datiem un iemetu to papīrkurvī. Atvērās durvis. Tajās stāvēja Gotfrīds Lencs, garš, vājš, ar salmu krāsas krēpēm un degunu, kas būtu piestāvējis pavisam citam vīram. “Robi,” viņš ierēcās, “vecais kārumniek, piecelies un salasi savus kaulus! Tava priekšniecība grib ar tevi runāt!”

“Dievs Kungs!” Es piecēlos. “Es cerēju, ka jums tas neienāks prātā! Esiet žēlīgi, zēni!”

“To tu gan vēlētos!” Gotfrīds nolika uz galda varen skanīgu saini. Kesters ienāca aiz viņa. Lencs nostājās man priekšā. “Robi, ko tu šorīt pirmo satiki?”

Es pārdomāju. “Dejojošu veceni.”

“Svētais Mozu! Ļauna zīme! Bet labi sader ar tavu horoskopu. Vakar to sastādīju. Tu esi Strēlnieka dēls, nepaļāvīgs, svaids, niedre vējā, ar aizdomīgiem Saturna riņķiem un aizēnotu Jupiteru šai gadā. Tā kā mēs ar Oto tev esam mātes un tēva vietā, es tev vispirms pasniegšu kaut ko, kas tevi aizsargās. Ņem šo amuletul! To man kādreiz iedeva kāda inku pēctece. Viņai bija zilās asinis, plakanā pēda, utis un spējas ieskatīties nākotnē. “Baltādainais svešinieks,” viņa man teica, “ķēniņi to ir nēsājuši, Saules, Mēness un Zemes spēks ir tajā, par mazākajām planētām nemaz nerunājot, – dod man vienu sudraba dolāru šņabim, un amulets būs tavš.” Lai laimes ķēde ietu tālāk, es to nododu tev. Tas tevi sargās un atgaisīs tavu nelaiipno Jupiteru.”

Viņš pakāra man kaklā tievu ķēdīti ar mazu, melnu figūru. “Tā! Tas pret augstāko nelaimi – pret ikdienišķo te būš: no Oto sešas pudeles ruma! Tas ir divreiz vecāks par tevi!”

Viņš atraisīja saini un izlika pudeles citu pēc citas rīta saulē. Tās mirdzēja kā dzintars. “Izskatās brīnišķīgi,” es teicu, “kur tu tās dabūji, Oto?”

Kesters smējās. “Tā bija sarežģīta lieta. Par garu, lai izstāstītu. Bet saki taču: kā tu jūties? Kā trīsdesmit gadus vecs?”

Es atmetu ar roku. “Kā sešpadsmit un reizē piecdesmit gadus vecs. Ne visai labi.”

“Tas tev liekas – ne visai labi?” attrauca Lencs. “Tas taču augstākais, kas vien iespējams. Tā tu esi suverēni uzvarējis laiku un dzīvo divkārsī.”

Kesters paskatījās uz mani. “Liec viņu mierā, Gotfrīd,” viņš tad teica. “Dzimšanas dienas smagi nomāc pašapziņu. Sevišķi agri no rīta. Gan jau viņš atkal atspirgs.”

Lencs piemiedza acis. “Jo mazāk kādam cilvēkam pašapziņas, jo tas vērtīgāks, Robi. Vai tas tevi drusku mierina?”

“Nē,” es teicu, “nepavisam ne. Ja cilvēks ir ko vērts, tad viņš ir vairs tikai pats sev pieminekļis. Tas man liekas nogurdinoši un garlaicīgi.”

“Oto, viņš filozofē,” Lencs teica, “viņš jau ir glābts. Viņš pārcietis kluso momentu! Kluso dzimšanas dienas momentu, kad tu pats sev skaties acīs un ieraugi, kāds nožēlojams cālis tu esi. Nu varam mierīgi ķerties pie sava dienas darba un ieelļot vecajam kadilakam iekšas...”

Mēs strādājām, kamēr metās krēsla. Tad nomazgājāmies un pārgērbāmies. Lencs kāri paskatījās uz pudeļu rindu. “Vai nelauzīsim kādai kaklu?”

“Tas jāizšķir Robim,” Kesters teica. “Gotfrīd, nav taktiski apsveiktajam dot tik neveiklu mājienu ar sētas mietu.”

“Vēl netaktiskāk ir likt apsveicējiem nobeigties slāpēs,” Lencs atbildēja un atkorķēja vienu pudeli.

Smarža tūliņ izplatījās pa visu darbnīcu. “Svētais Mozu,” teica Gotfrīds.

Mēs visi ostījām gaisu. “Fantastiski, Oto. Jāņem palīgā augstākā poēzija, lai atrastu cienīgus salīdzinājumus.”

“Par labu šai tumšajai būdai!” Lencs izšķīra. “Vai zināt ko? Izbrauksim kaut kur ārā vakariņot un paņemsim pudeli līdzi. Izstrēbsim to brīvajā Dieva dabā!”

“Lieliski!”

Mēs pastūmām sānis kadilaku, pie kura pēcpusdienā bijām strādājuši. Aiz tā stāvēja savāds daikts uz riteņiem. Tā bija Oto Kestera sacīkšu mašīna, darbnīcas lepnums.

Kesters šo vāģi, augstmalainu, vecu kasti, kādreiz par sviestmaizi bija nopircis izolē. Lietpratēji, kas toreiz to redzēja, nekavēdamies to atzina par interesantu objektu satiksmes līdzekļu muzejam. Konfekcionārs Bolvīss, dāmu mēteļu fabrikas īpašnieks un sacīkšu amatieris, Kesteram ieteica to pārtaisīt par šujmašīnu. Bet Kesters tam neveltīja nekādu vērību. Viņš izjauca vāģi kā kabatas pulksteni un strādāja pie tā mēnešiem ilgi, dienām un naktīm. Tad viņš kādu vakaru ar to parādījās tā bāra priekšā, kur mēs parasti sēdējām. Bolvīss smējās locīdamies, to atkal ieraudzījis, tik komisks tas vēl arvien izskatījās. Joka dēļ viņš piedāvāja Kesteram derības. Viņš bija ar mieru likt divsimt markas pret divdesmit, ja Kesters uzņemtos sacensību ar viņa jauno sporta mašīnu; distance desmit kilometri, vienu kilometru viņš došot Oto mašīnai priekšā. Kesters derības pieņēma. Visi smējās un sagaidīja trakus jokus. Bet Oto ar to neapmierinājās; viņš atraidīja handikapu un ar mierīgu seju paaugstināja derību summu uz tūkstoš markām pret tūkstoš. Bolvīss apjucis jautāja, vai viņš nevēloties, lai viņu aizved uz vājprātīgo namu. Kesters atbildes vietā iedarbināja motoru. Abi tūlīt ķērās pie lietas, lai izšķirtu derības. Pēc pusstundas Bolvīss atgriezās tik apjucis, it kā būtu redzējis jūrasčūsku. Viņš klusēdams izrakstīja čeku un vēl otru. Nu viņš uz vietas gribēja mašīnu nopirkt. Bet Kesters viņu vienkārši izsmēja. Viņš to vairs nebūtu atdevis ne par kādu naudu pasaulē. Bet, lai vāģis iekšpusē bija cik nevainojams

būdams, no ārpuses tas vēl arvien izskatījās briesmīgs. Ikdienas lietošanai mēs tam bijām uzlikuši kādu sevišķi vecmodīgu karosēriju, kas pēc lieluma bija piemērota; laka bija atlupusi, dubļu sargi ieplīsuši un jumts droši kādus desmit gadus vecs. Mēs jau būtu varējuši visu izdarīt daudz labāk, bet mums bija iemesls to nedarīt.

Vāga vārds bija Kārlis. Kārlis, šoseju spoks.

Kārlis joza pa šoseju.

“Oto,” es teicu, “nāk upuris.”

Aiz mums nepacietīgi taurēja kāds smagais buiks. Tas ātri mūs panāca. Drīz abu mašīnu dzesinātāji bija blakus. Vīrs pie stūres nevērīgi paskatījās uz mums. Viņa skatiens no augšas lejup pārslīdēja nodeldētajam Kārlim. Tad viņš novērsās un bija mūs jau aizmirsis.

Pēc dažām sekundēm viņam bija jākonstatē, ka Kārlis vēl arvien tam blakus. Viņš drusku saslējās, uzjautrināts paskatījās uz mums un piedeva gāzi. Bet Kārlis neatlaidās. Kā terjers dogam pie sāniem tas mazs un veikls arī turpmāk turējās blakus mirdzošajai, niķelētajai un lakotajai lokomotīvei.

Vīrs satvēra stūri stingrāk. Viņš vēl nekā nenojauta un nicīgi savilka lūpas. Bija redzams, ka nu viņš mums gribēja parādīt, ko viņa mašīna spēja. Viņš tik spēcīgi uzmina gāzes pedālim, ka izpūtējcaurule sāka čivināt kā cīruļu pulks vasarā virs tīruma. Taču nekas nelīdzēja; viņš netika garām. Mazais, neglītais Kārlis kā uzburts lipa tam pie sāniem.

Vīrs izbrīnījies blenza uz mums. Viņš nesaprata, kā tas varēja būt, ka pat ar simt kilometru ātrumu šī vecmodīgā kaste vēl nebija nokratāma. Viņš pārsteigts paskatījās savā tahometrā, it kā tas nebūtu kārtībā. Tad viņš deva pilnu gāzi...

Tagad mašīnas abas blakus traucās pa garo, taisno šoseju. Pēc dažiem simt metriem pretējā virzienā kaukdams nāca kāds preču auto. Lai pagrieztu ceļu, buikam vajadzēja atkāpties aiz mums. Tiklīdz tas atkal bija blakus Kārlim, pretī drāzās apbedīšanas auto